

Блок 2. Україна в процесі боротьби за збереження національної ідеї

Урок 23. Україна на початку 1920-х років. Нова економічна політика. Утворення СРСР. Статус УСРР. Політика українізації

Історія України • ПМ • I курс • 1 година

Головна думка

Після війни більшовики були змушені перейти до непу, щоб стабілізувати економіку. Утворення СРСР обмежило суверенітет УСРР, а українізація стала контрольованою політикою залучення українців до радянської системи.

На уроці потрібно зрозуміти	Після уроку студент/студентка зможе
наслідки війни і голоду; нова економічна політика; утворення СРСР і статус УСРР; коренізація та українізація.	пояснювати ключові поняття; називати основні дати; аналізувати причини й наслідки; робити короткий історичний висновок.

Дата	Що запам'ятати
1921	перехід до непу.
1921-1923	масовий голод на півдні України.
30 грудня 1922	утворення СРСР.

Матеріал подано як готовий конспект-презентацію: його можна показувати на екрані або роздати студентам для самостійного опрацювання.

1. Карта уроку: логіка вивчення теми

Крок	Питання уроку	Що потрібно запам'ятати
1	Наслідки війни і голоду	причини → перебіг → наслідки → значення
2	Нова економічна політика	причини → перебіг → наслідки → значення
3	Утворення СРСР і статус УСРР	причини → перебіг → наслідки → значення
4	Коренізація та українізація	причини → перебіг → наслідки → значення
5	Здобутки і суперечності 1920-х років	причини → перебіг → наслідки → значення

Проблемне питання

Яке значення мала тема «Україна на початку 1920-х років. Нова економічна політика. Утворення СРСР. Статус УСРР. Політика українізації» для розвитку українського суспільства, державності або національної ідеї?

Поняття	Навіщо потрібно на уроці
Неп	допомагає точно пояснити явище: нова економічна політика з частковим відновленням ринку.
УСРР	допомагає точно пояснити явище: Українська Соціалістична Радянська Республіка.
СРСР	допомагає точно пояснити явище: союз радянських республік, фактично централізована держава.

2. Історичний контекст

Тема уроку розкриває один із ключових етапів історії України: україна на початку 1920-х років. нова економічна політика. утворення срср. статус усрр. політика українізації.

Щоб зрозуміти цей матеріал, важливо бачити зв'язок між політичними рішеннями, соціальними змінами, культурою та повсякденним життям людей.

Матеріал подано як конспект-презентацію: визначення, дати, таблиці й схеми можна використовувати для пояснення і самостійного опрацювання.

Історичний фактор	Що він змінює	На що звернути увагу
Наслідки війни і голоду	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Нова економічна політика	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Утворення СРСР і статус усрр	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Коренізація та українізація	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися

Алгоритм аналізу

1) Назвіть явище. 2) Вкажіть час і місце. 3) Поясніть причини. 4) Назвіть учасників. 5) Сформулюйте наслідки для українського суспільства.

3. Основний зміст теми

Пункт	Пояснення
Криза після війни	Господарська розруха і голод змусили більшовиків тимчасово відмовитися від воєнного комунізму.
Неп	Дозволяв приватну торгівлю, оренду, дрібне підприємництво, замінював продрозкладку податком.
Утворення СРСР	Формально республіки були рівні, але реальна влада концентрувалася в Москві.
Українізація	Поширення української мови в освіті, установах і культурі мало залучити населення до радянської влади.
Суперечність	Культурне піднесення 1920-х відбувалося під контролем однопартійного режиму.

Проміжний висновок

Історичні події не існують окремо: економіка, влада, культура, війни, соціальні групи й міжнародна ситуація взаємно впливають одна на одну.

Типова помилка

Не зводьте відповідь до переліку дат. Історія вимагає пояснення: чому подія стала можливою, які сили діяли, кого вона посилила або послабила.

4. Причини, перебіг і наслідки

Причина / умова	Як проявлялася	Наслідок
Наслідки війни і голоду	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Нова економічна політика	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Утворення срср і статус усрр	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Коренізація та українізація	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Здобутки і суперечності 1920-х років	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність

Запам'ятай формулу відповіді

Повна відповідь з історії має містити не тільки “що сталося”, а й “чому сталося”, “хто брав участь”, “чим завершилося” і “чому це важливо”.

Причини	Подія	Наслідки
передумови, суперечності, інтереси груп	конкретні рішення, війни, реформи або організації	зміни у владі, правах, культурі, території, суспільстві

5. Діячі, організації та суспільні сили

Хто / що	Роль у темі
Християн Раковський	один із керівників УСРР на початку 1920-х.
Микола Скрипник	прихильник українізації в радянських межах.
Олександр Шумський	критикував надмірний контроль центру.
Українська інтелігенція	використала українізацію для розвитку культури.
Компартія	контролювала політичне життя.

Методична підказка

Коли називаєте історичну особу або організацію, одразу пояснюйте її дію: створив, очолив, підтримав, заборонив, реформував, проголосив, придушив.

Питання до діяча/організації	Відповідь має містити
Яку мету мав?	політичну, соціальну, культурну або військову мету
Якими методами діяв?	реформи, війна, дипломатія, пропаганда, самоорганізація
Який наслідок?	що змінилося після його/її діяльності

6. Основні поняття

Поняття	Коротке визначення
Неп	нова економічна політика з частковим відновленням ринку.
УСРР	Українська Соціалістична Радянська Республіка.
СРСР	союз радянських республік, фактично централізована держава.
Українізація	політика поширення української мови й кадрів у радянських установах та освіті.

Поняття	Як використати у відповіді
Неп	Скажіть: «Неп - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.
УСРР	Скажіть: «УСРР - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.

Поняття	Як використати у відповіді
СРСР	Скажіть: «СРСР - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.
Українізація	Скажіть: «Українізація - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.

Як відповідати

Визначення потрібно не зазубрювати механічно, а пояснювати своїми словами і наводити історичний приклад із теми.

7. Основні дати

Дата / період	Подія / значення
1921	перехід до непу.
1921-1923	масовий голод на півдні України.
30 грудня 1922	утворення СРСР.
1923	початок політики коренізації.
1920-ті	розвиток українізації та культури.

Хронологічна стрічка

1921 → 1921-1923 → 30 грудня 1922 → 1923 → 1920-ті

Як вчити дати

Дати варто групувати за логікою: передумови → ключова подія → наслідки. Тоді вони не перетворюються на випадковий список.

8. Схема для розуміння

Що відбувається	Механізм	Результат
Криза після війни	ключові дії та суперечності	історичний результат
Неп	ключові дії та суперечності	історичний результат
Утворення СРСР	ключові дії та суперечності	історичний результат

Схему можна використати як план усної відповіді або як основу для короткого письмового конспекту.

Завдання	Як виконати
Перетворіть схему на текст	кожен рядок схеми запишіть як окреме речення з причинно-наслідковим зв'язком.
Додайте факт	до кожного рядка підберіть дату, особу або приклад із теми.

9. Підсумок уроку

Теза	Пояснення
1. Після війни більшовики були змушені перейти до непу, щоб стабілізувати економіку.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.
2. Тему потрібно розуміти через зв'язок причин, дій учасників і наслідків.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.
3. Для повної відповіді використовуйте поняття, дату, приклад і власний висновок.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.

Відповідь на проблемне питання

Тема «Україна на початку 1920-х років. Нова економічна політика. Утворення СРСР. Статус УСРР. Політика українізації» показує, що українська історія розвивалася через поєднання внутрішніх процесів і зовнішніх викликів. Її значення потрібно оцінювати за впливом на права людей, культуру, державність і національну ідентичність.

Для усної відповіді

Починайте з короткої тези, далі наведіть 2-3 факти, одну дату і завершіть власним історичним висновком.

10. Перевір себе

Рівень	Завдання
Базовий	Дайте визначення 3-4 основних понять уроку. Назвіть 3 ключові дати.

Рівень	Завдання
Середній	Складіть хронологічний ланцюжок подій і поясніть, чому вони пов'язані.
Достатній	Порівняйте дві сили, організації або явища з теми за критеріями: мета, методи, наслідки.
Високий	Дайте аргументовану відповідь на проблемне питання уроку. Використайте щонайменше два факти і одну дату.

Міні-тест	Варіанти відповіді
1. Найважливіше в темі - це...	А лише дата; Б причина, перебіг і наслідки; В тільки прізвища; Г випадковий факт.
2. Повна історична відповідь має містити...	А поняття, дату, приклад і висновок; Б тільки емоцію; В лише цитату; Г тільки переказ назви.
3. Історичне значення події - це...	А її вплив на подальший розвиток; Б місце на сторінці; В складність назви; Г кількість учасників.

Відповіді

1 - Б; 2 - А; 3 - А.